

[*] למאמרים נוספים והקלטות של מניטו בעברית – חפשו 'מכון מניטו' בגוגל וביוטיוב

מכון מניטו

כי יציון – פרשת כי תשא

דבר תורה לפרשת שבוע שכתב הרב יהודא לאון אשכנזי (מניטו)

תרגום ועריכה מצרפתית: אליעזר שרקי

צוות עריכה לשונית והגהה לפרשות: אלישבע שרקי, שדמה קדר, בלה בל אנג', בת שבע גד' ואיתי קולין

* ה"ע – הערת העורכים

לא כתוב שהקול "מדבר" אליו אלא **מְדַבֵּר** (כלומר "מתדבר") **אֵלָיו** (אל משה). הקול "מדבר אל עצמו" ומשה שומע.⁷

וכן לגבי הפסוק שבפרשתנו **וְדָבַר ה' אֶל מֹשֶׁה פְּנִים אֶל פְּנִים כְּאִשֶּׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ**, רש"י מפרש את המילה **וְדָבַר** על פי התרגום הארמי: "ומתמלל", כלומר מדבר אל עצמו. לפי זה משמעות הפסוק היא: ה' היה מדבר אל עצמו עבור משה, פנים אל פנים, כמו שידבר איש אל רעהו. כאשר אדם מדבר אל חברו כאילו הוא מדבר עם עצמו, סימן שהוא מדבר בשקיפות מוחלטת.

יוצא שהפסוק מתייחס למידת האמת של דבר ה' אל משה, ולא לסוג של "קירבה חברית" הקיימת כביכול בינו ובין משה, דבר שאכן היה יכול להוביל להאנשה בהבנת הפסוק.

כאן המקום להצביע על רובד אחר בקריאת הפסוק, הקשור למילה **וְדָבַר**. בדרך כלל מבינים מילה זו כפועל בזמן עבר. אך אפשר להבין אותה גם כהווה או כעתיד. נוסף שהמילה **כְּאִשֶּׁר** משמעותה הפשוטה כאן היא "כמו ש", נושאת גם משמעות של זמן: "בזמן ש", "כל אימת ש".

לפי כל אלה, אפשר לקרוא את הפסוק כך: 'ה' מדבר אל משה... בכל פעם שאדם מדבר אל רעהו'.

במילים אחרות: אמנם התגלות הדיבור האלוהי כפופה לדרישות קפדניות שיעידו על אמיתת הנבואה, ובכל זאת דיבור זה נעשה זמין כל אימת שמידת האחוה מתגלה באופן אמיתי בין אדם לחברו.⁸

רש"י: "מאותו עוון והלאה".

⁶ עיין פירוש המהר"ל על פרקי אבות "דרך חיים", על המשנה הראשונה.

⁷ עיין רש"י על שמות לג, ט.

⁸ ב"כי מציון" כרך ב', על המועדים, בפרק על פורים, הרב אשכנזי מפרש רעיון זה לגבי מצב של הפסקת הנבואה, כשישראל בגלות. "האירועים המוזכרים בפורים מתרחשים בתקופה של הפסקת הנבואה: בתקופת אסתר ומרדכי חיו אחרוני הנביאים. לראשונה גם נבנית קהילה יהודית בגלות, שבה ימשיך להתקיים עם ישראל, תוך נאמנות מוחלטת לתורת משה". במצב זה, "סוד המשך קיום ההתגלות האלוהית נמצא בחיבור של אהבה בין בני האדם": "ודיבר ה' אל משה... כאשר ידבר איש אל רעהו". וכביטוי למשמעות העמוקה של חיבור זה בפורים באה מצוות משלוח מנות איש לרעהו. (ה.ג.)

וְדָבַר ה' אֶל מֹשֶׁה פְּנִים אֶל פְּנִים כְּאִשֶּׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ (שמות לג, יא)

בפרשת **כי תישא** מופיע סיפור חטא העגל. סיפור זה מהווה מעין "הסגר", סיפור בתוך סיפור, ברצף הפסוקים העוסקים בבניית המשכן. מסיפור זה אנו לומדים גם שהיוזמה לחטא באה מן ה"ערב רב",¹ מאלה שאינם עברים ויצאו ממצרים תחת הנהגתו של משה יחד עם שבטי ישראל.² מהות החטא היתה הניסיון להחליף את משה באליל, דבר שאיננו עבודת אלילים במשמעותה מקובלת של המילה, כלומר פולחן לכוחות הטבע או לגרמי השמים במקום עבודת הבורא. המניע של החטא נבע מהנטייה הרווחת אצל עובדי אלילים להפוך את גיבורי העם לאלים, מפני שראו בהם מתווכים בין האלוה ובין בני האדם.³

עם זאת, כיוון שעדת בני ישראל, בני השבטים העברים, לא הצליחו למנוע את המעשה, הרי החטא מיוחס גם אליהם, ועם ישראל כולו יצטרך לשאת בהשלכותיו. בזכות תפילותיו של משה העונש על החטא "יתפרס" על פני הדורות במהלך ההיסטוריה.⁴ אך תוצאה אחת מופיעה מיד: מכאן ואילך דבר ה' יתגלה לישראל אך ורק דרך הדיבור האלוהי למשה.⁵

המפרשים הזהירו כאן שלא נבין עניין התגלות הדיבור האלוהי בדרך של האנשה.⁶ ולכך הם מסתמכים על הפסוק בספר במדבר:

וּבָא מֹשֶׁה אֶל אֱהָל מוֹעֵד לְדַבֵּר אֵתוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדְּבַר אֱלֹהִים... (במדבר ז, פח)

¹ "וידבר ה' אל משה לך רד כי שיחת עמך אשר העלית מארץ מצרים" (שמות לב, ז). רש"י: "שיחת 'העם' לא נאמר, אלא 'עמך', ערב רב שקיבלת מעצמך...".

² "ויסעו בני ישראל... וגם ערב רב עלה אתם..." (שמות יב, לו-לח).

³ "ויואמרו אליו קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו" (שמות לב, א).

⁴ "ויביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם" (שמות לב, לד). רש"י: "ותמיד תמיד כשאפקוד עליהם עוונותיהם ופקדתי עליהם מעט מהעוון הזה עם שאר העוונות ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עוון העגל".

⁵ "ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה וקרא לו אהל מועד והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה" (שמות לג, ז).